

sobivaid ajaloomälestisi jääb ka Lasnamäe äärealadele. Eriti tuleks esile tõsta Saha-Loo kalmeterühma Tallinna Linnuvabriku poole viiva tee ääres. Aastate jooksul toodi seal Tallinna Linnamuuseumi vanemteaduri Kaupo Deemanti eestvõttel päevavalgele omamoodi läbilõige eestlaste matmistavatest peaaegu tuhande aasta vältel. Maantee lähedal paiknevad kõrvuti kivikirstkalmel, meie ajaarvamise algussajanditest pärinev tarandkalmel, Eesti kahtlemata kõige haruldasemate leidudega keskmise raua-aja kalmistu ning ei puudu viikingiaegsed matusedki. Nende teeäärsete, hästi kättesaadavate muististe kujundamisel vaatamisväärsusteks läheks muu hulgas tarvis mõnevõrra põhjalikumate teavete stendidel.

Iru-arheoloogilise vabaõhumuuseumi

rajamisest kõneldakse juba aastakümneid ja see mõte väärrib kahtlemata laiematki tutvustamist. Tõsi, ühe muinaslinna omaaegse kujud kas või osaliseks taastamiseks ei piisa meil veel küllalt täpseid lähteandmeid... Kuid seoses Lasnamäe väljaehitamisega kujuneb Iru kantsi ümbrusest 200-tuhandelise elanikuga linnajao vägagi käidav servaala. Kolmest küljest Pirita jõega piirnev maariba loob loodusliku eraldatuse, kus külastaja saaks end mõneks ajaks suurlinna elurütmist välja lülitada. Iru linnamäe kõrval leidub kõigiti kohane paik näidetele teistest Pirita jõe alamjooksu piirkonnas uuritud rohkearvulistest muististest. Sinna saaks koguda oma algusest kohalt ära lükatud kultusekive, püstitada mitmesuguste kalmete rekonstruktsioone. Kaugemas tulevikus aga võiks kavandada ülevaate eestlaste elamutüüpidest läbi muinasaja: kiviaegsest püstkojast kerisahjuga palkelamuni.

Huvitava sellekohase näite võib tuua meie põhjanaabrite juurest. Soomes Jyväskylä lähedal Saarinjärve Summasaarele on ehitatud terve kiviaegne asulapaik püstkodade ja lõkkeplatsidega, näha võib kalapüügiriistu jms. Stockholm Ajaloomuuseum korraldab õpilastele ja üldse kõigile huvilistele teatud ajalooperioode või -nähtusi

tutvustavaid päevi. Kiviajale pühendatud päevadel saab ise järele proovida muistseid tarberiistu ja kunagisi töövõtteid. Poola Rahvavabariigis, Krakovi lähedal Swietokrzyskie muinasmetallurgikeskuses aga näidatakse raua saamist nõnda, nagu see toimus seal meie ajaarvamise vahetuse paiku. Midaagi säärast võiks ette võtta Iruksi. Muuseumis paikneb just uue teletorni juures üks Eesti tuntumaid sooruumaagi leiukohti.

Selline näitlik ülevaade Eestimaa ligemale üheksa aastatuhande pikkusest muinasajast pakuks kahtlemata suurt huvi nii tallinlastele kui ka meie külalistele. Tallinna lääneserval asuvale Rocca al Mare etnograafilisele vabaõhumuuseumile kujuneks linna idapiiril arheoloogiline paariline.

1957. aastast seisab Pirita jõeorg Maardu raudteest kuni Pirita silani arvel maastikulise kaitsealana. Iru metskond on seal ümbruse korrastamisel ja looduse õpperaadade loomisel palju ära teinud. Looduslike huviväärsuste kõrval aga nõuavad väärilist kajastamist ka

hilisemad ajalooüldmused.

Nagu võib lugeda kodu-uuriija Heino Gustavsoni mullu ilmunud raamatukesest «Iru», pole too paik säärastest sündmustest vaene. Mainitagu või Nehatu koolimaja, kus koolmeister Gustav Eslon pani 1879. aastal aluse esimesele Eesti laevaseltsile «Linda». Veel tänapäevalgi püüavad pilku Esimese maailmasõja eel püstitatud Peeter Suure merekindluse varemed. Peab küll tõdema kaevikuasemete ja kahuripesade sobimatust Iru linnamäel; paiga muistse ilme huvides tuleks need täita ja murukamaraga katta. Revolutsioonilise liikumisega seostub endine Tupsi talu, kus 1924. aasta 5. detsembri varahommikul langes tulevahetuses revolutsionäär Arnold Sommerling koos kaaslastega.

Iru ümbruskonna loodusobjektide ja kultuurimälestiste kujundamine vaatamisväärsusteks on kahtlemata tänuväärne ettevõtmine. See nõuab aga laialdast, erinevaid ametkondi hõlmavat ja hästi kooskõlastatud tegevust. Tallinna kõige rahvarikkama linnaosa ning selle ümbruse loodus- ja kultuuriloolise rikastamise küsimusi oleks otstarbekas asuda vaagima ja lahendama juba praegu.

20 vasikat lehmalt aastas. On seda palju?

REIN TEINBERG,
põllumajandusdoktor

Veider küsimus, ei maksa ju lehmalt oodata korraga rohkem kui ühte (harva ka kahte) vasikat. Niisugune «lasterohkus» võiks vast ehk hiirte ja küllikute puhul kõne alla tulla. Siiski ei tundu tänapäeval säärane pärimine loomakasvatusega tegelevaile teadusemeestele enam kohatuna, sest juba mõnda aega edeneb uus paljulubav meetod, embrüosiirdamine.

